

Een eerste verkenning van de aanwezigheid van landslakken in Wilhelmina-Oard nabij Sint Nicolaasga, Friesland

Henk K. Mienis

Summary. The nature reserve Wilhelmina-Oard near Sint Nicolaasga, municipality Fryske Marren, province of Friesland, the Netherlands was briefly checked for the presence of terrestrial gastropods on 1 and 3 September 2017. This mixed woodland established in 1845 turned out to be rather poor in land snails and slugs. Only nine species were encountered in very small numbers. This poor representation of gastropods is probably due to the rather acid conditions prevailing in this woodland.

Wilhelmina-Oard en Wilhelminaoord

Het landschap in de gemeente de Friese Meren (Fryske Marren) in Friesland wordt voor een groot deel gekenmerkt door weilanden afgewisseld met waterpartijen (meren, kanalen en sloten) met hier en daar (meestal aangelegde) bossen. De meeste bossen staan onder beheer van Staatsbosbeheer, It Fryske Gea (= het Friese Landschap), instellingen op het gebied van de natuur, of zelfs particulieren. Een groot deel van deze bossen zijn open voor het publiek, hoewel daar vaak restricties aan zijn verbonden.

Een mooi voorbeeld van zo'n bos is Wilhelmina-Oard ten oosten van Sint Nicolaasga, in de gemeente de Friese Meren. Dit bos werd aangelegd in 1845 op voorstel van Jonkheer van Beyma, die indertijd de functie had van burgemeester van Lemsterland. In 1903 werd in het westelijke deel van het bos een groot buitenhuis in Jugendstil gebouwd door Freule van Eijsinga. Dit huis 'Wilhelminaoord' is in de loop der jaren gebruikt als sanatorium, rusthuis, opvangcentrum en herstellingsoord. Na een intensieve renovatie is Wilhelminaoord onlangs opnieuw geopend als een woonzorgcentrum annex zorghotel voor ouderen. Dit deel van het bos wordt tegenwoordig park Wilhelminaoord genoemd. In dit park bevindt zich ook een grote vijver.

Over de precieze grootte van het natuurgebied Wilhelmina-Oard bestaat onenigheid. Het varieert van 18 tot 25 ha, waarschijnlijk naar gelang men Wilhelmina-Oard en park Wilhelminaoord afzonderlijk of als een eenheid beschouwt. In elk geval zijn zowel het wandelbos als het wandelpark vrij toegankelijk, als men maar op de paden blijft. Sinds 1986 is It Fryske Gea in het bezit van Wilhelmina-Oard (itfryskegea.nl; fig. 1), terwijl park Wilhelminaoord nu particulier eigendom is.

Het biotoop

In principe is Wilhelmina-Oard een wandelbos waarvan de rechte lanen afwisselend beplant zijn met eiken *Quercus spec.* of Beuken *Fagus sylvatica* (fig. 2). In de ruimte tussen deze rijen bomen staan hier en daar veel Grove dennen *Pinus sylvestris*, Gewone esdoorn *Acer pseudoplatanus*, Eenstijlige meidoorn *Crataegus monogyna*, Lijsterbes *Sorbus aucuparia*, Hulst *Ilex aquifolium* en veel berken *Betula spec.*. Vooral de laatste boomsoort is karakteristiek voor een bos op zure grond, hetgeen ook tot uiting komt in de aanwezigheid van veel Rankende helmblom *Ceratocap-*

Fig. 1. Ingang tot het wandelbos Wilhelmina-Oard van It Fryske Gea. Foto Henk Mienis.

nos claviculata) en Brede stekelvaren *Dryopteris dilatata* in het bos, Gewone eikvaren *Polypodium vulgare* langs de bosranden en overal de grote aantallen paddenstoelen. Fokke Bosker (2017) heeft onlangs een artikel gepubliceerd over de paddenstoelen en schimmels van het Wilhelmina-Oard. Aan de oostkant van het bos bevindt zich nog een kleine strook grond die begroeid is met Struikheide *Calluna vulgaris*, Pilzegge *Carex pilulifera*, Bochtige smele *Deschampsia flexuosa* en veel jonge berken. Dit gebied geeft nog een indruk van de oorspronkelijke begroeiing van de omgeving van vóór de bosaanplant in 1845.

In het bos komen veel vogels voor. In 2013 zijn de broedvogels daaronder geïnventariseerd door Klaas Jager (2014). Hoewel de inventarisatie in principe gericht was op de zogenaamde Rode lijst-soorten werd het broeden van 39 soorten vogels vastgesteld waaronder de Rode lijst-soorten Matkop *Poecile montanus*, Grauwe vliegenvanger *Muscicapa striata* en Kneu *Linaria cannabina*. Vanuit zoologisch oogpunt wordt de crème de la crème van dit natuurgebied gevormd door een grote dassenburcht in het bos. Dit ondanks het feit dat de das *Meles meles* overdag nooit gezien wordt.

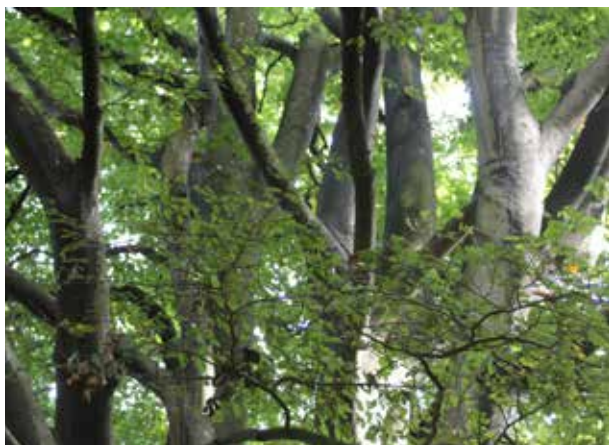

Fig. 2. Beuken in Wilhelmina-Oord. Foto Henk Mienis.

De landslakken

Over de landslakken aanwezig in Wilhermina-Oord schijnt geen informatie te bestaan. Tijdens een kort bezoek aan het wandelbos met mijn familie uit Joure op 1 oktober 2017 heb ik van de gelegenheid gebruik gemaakt om hier en daar naar landslakken te kijken. Door de zure bodem bleek dat niet zo eenvoudig te zijn. De meeste afgebroken takken bleken van berken afkomstig en leverden geen enkele slak op. Toch werd hier en daar een enkel slakje gevonden, zoals de Moeras-tolslak *Euconulus praticola* in de diepe vrij droge greppels en de Look-glansslak *Oxychilus alliarius* onder wat vochtig afgefallen blad. Onder losse schors van een stuk boomstam* werd een opvallend grijze Tijgerslak *Limax maximus* aangetroffen (fig. 3).

Twee dagen later, op 3 september 2017, heb ik nogmaals een bezoek gebracht aan het bos. Dit keer vond ik naast de Moeras-tolslak en Look-glansslak nog twee soorten huisjesslakken: Glanzende agaathoren *Cochlicopa lubrica* en Ammonshorentje *Nesovitrea hammonis* en vier soorten naaktslakken: Rode wegslak *Arion rufus*, Bruine wegslak *Arion subfuscus*, Grauwe wegslak *Arion circumscriptus* en Egel-wegslak *Arion intermedius*. Meestal ging het om een enkel exemplaar. De enige uitzondering werd gevormd door drie meer normaal gekleurde exemplaren van de Tijgerslak die bij elkaar onder een los stuk boomstam* werden aangetroffen (fig. 4).

Op de terugweg werd ook in park Wilhelminaoord nog even naar slakken gekeken. Daar werd slechts een aantal Zwartgerande tuinslakken *Cepaea nemoralis* aangetroffen op de stammen van beuken, terwijl enkele Segrijnslakken *Cornu aspersum* in struiken in een meer open gebied bleken te zitten.

Samenvattend kan gezegd worden dat het wandelbos Wilhelmina-Oord in de herfst van 2017 slechts negen soorten terrestrische gastropoden heeft opgeleverd: vier huisjesslakken en vijf naaktslakken, terwijl in park Wilhelminaoord nog twee andere soorten huisjesslakken aangetroffen werden. Deze laatste kunnen ook verwacht worden langs de zuidkant van Wilhelmina-Oord.

*Onder losse boomschors van omgevallen boomstammen werden ook Kleine watersalamanders *Lissotriton vulgaris* aangetroffen (Mienis, 2018), maar nooit samen met de Tijgerslak.

Fig. 3. Grijze exemplaar van de Tijgerslak *Limax maximus*. Foto Henk Mienis.

Fig. 4. Normaal gekleurde exemplaren van de Tijgerslak *Limax maximus*. Foto Henk Mienis.

Geraadpleegde bronnen

- BOSKER, F., 2017. Zwamneuzen en andere schimmelachtige bosbewoners. – Friesland Post, oktober 2017: 14-19.
- IT FRYSKJE GEA. www.itfryskegea.nl/natuurgebied/wilhelmina-oord/
- JAGER, K., 2014. Broedvogels van Wilhelmina-oord in 2013. – Sovon-rapport 2014-04: 1-20.
- MIENIS, H.K., 2018. Enkele observaties betreffende de Kleine watersalamander in de omgeving van Joure, Friesland. – Natuurhistorische en Andere Notities - Natural History and Other Notes, 17: 12-13.

Adres van de auteur
mienis@netzer.org.il